

A VÉGRENDELET

Irtai MÁRAI SÁNDOR

Néhai Károlyi József gróf végrendeletét megilletődéssel olvashatja mindenki végig, aki még nem vakoskodott rövidlátó olvasóvá abban a szellemi felhomályban, amelyben élünk s amelyben minden betű gyanus jelénnyé torzul: az írott szó igazi, hamisítatlan értelmére inkább csak emlékezünk már... A dokumentumot kiemelhetjük a grófi család levéltárából, mert sokkal több, mint egy uriember végakarata s rendelkezése ingórol és ingatlanról; s másokra is tartozik, nemcsak a Károlyi-család tagjaira. Ennek a végrendeletnek tartalma is közügy, de még sokkal inkább a hangja és szelleme. Mintha egy másik korból szólalna meg ez a hang... de a végrendeletet ezerkilencszázhuszonkettőben fogalmazták s egyik aláíró tanuja Prohászka püspök volt. Alig évtizede, hogy e sorokat papírra rögzítették s mégis úgy hat az okirat, mint papyrus egy elsüllyedt világból.

Aki olvassa a szöveget, elfogódottan figyel föl. Igen, élt ilyenfajta ember is. Beszéljünk róla, mert nincs már sok alkalmunk beszélni róla. A papyrus tanu reá, hogy élt egy magyar arisztokrata-nemzedék, amelynek tagjai át voltak hatva valamilyen személyes felelősség-érzettel. Ezt a felelősségérzetet, ezt a dokumentált, bevallott, hangsúlyozott felelősségérzetet mind ritkábban észleljük ma arisztokratáink körében megnyilatkozásaiban. Arisztokratáinkról keveset hallunk. Se jót, se rosszat... csakugyan, hol élnek? Néha híre megy, hogy az új nemzedék valamelyik tagja bonyolult pénzügyi nehézségekkel küzd, vagy „rangján alul” nősült; egy-kettő közülük hallatja hangját időnként a politikában, de az alsóbb arénában, a képviselőházban, a politikai közlekedésben mihamar elkedvetlenednek s a felsőház olympusi területen kivüliségében elhangzott véleményeik mintegy az élet felett villannak el, mint távoli légkörü tűnemények, melyeknek a köznap életre, a mindennapos földi végzetre, termésre, vagy inségre közvetlen hatásuk nincsen.

Elitepárti vagyok, hiszek az elsőrangú ember társadalomvezető szerepében, akit persze nem tartok osztályproduktnak; s mindenesetre hülyének tartom az arisztokrata-viceket, nemcsak, mert grófok hülyéket mondogatnak az anekdotákban, hanem mert hülye maga a műfaj. Ha választanom kell a megvadult bugris s a privilegizált arisztokrata között, tündődés nélkül az arisztokratára adom szavazatomat, éppen, mert priviligiumai védelmében fokozott felelősségérzetet várok el tőle. Mágusifjak váltóafférjaiból és mésalliance-románcáiból nincs okunk általános következtetéseket vonni le azzal az emberrétellel kapcsolatban, melynek a végzet minden kiváltságot megadott ebben az országban s amely időről-időre kitermelt magából egy embert, néha egy zsenit, aki e kiváltságokért osztályra nevében is fizetni és törleszteni tudott. Széchenyi évszázadban is egyszer ad csak egy-egy nemzedék; sokkal szerényebbek vagyunk... Az idők fordulnak s ma ott tartunk, hogy nélkülözzük közéletünkben annak a születési elite-nek közreműködését, amely, úgy tetszik, inkább csak degoutált szemlélettel, alig titkolt közönyvel várja, hogy a nap jelszavai elpufogjanak. A politikában néha feltűnik egy-egy vezető egyéniség közülük, hogy aztán rövid idő múlva méltóságteljes és korrekten elkedvetlenedéssel félreálljon; s tízéves Bethlen-korszak éppen olyan kevésbé volt az ő szemükben „aristokrata-rezsim”, mint ahogy nem volt az a Tisza-korszak. A „dölyfős gróf”, aki kiváltságainak, rögeszméinek és a pór

verejtékéből él, rossz regények és rabuliztikus publicisztika kelléke már csak; a magyar regényben, az igaziban, elfoglalta helyét egy ártalmasabb típus, a közönyös gróf...

Ez a közönyös gróf nálunk sokmillió holdon gazdálkodik, nem szerepel a botránykrónikákban; néha már csaknem sajnálom, hogy legalább ott nem szerepel. A közönyös gróf visszahúzódt a közélettől, nem hallunk arról, hogy Akadémiát, Muzeumot vagy akár csak egy szerény kórházat, laboratóriumot, vegyészeti, fizikai vagy biológiai kísérleti állomást alapítana, nem olvasom, hogy dotálja szerény eszközökkel működő tudományos intézményeinket, nem hallok arról, hogy folyóiratokat segélyezne, könyveket adna ki, portáján nem élnek művészek, festők és komponisták. Egyik történelmi nevet viselő családunk tagjainak birtokában egymillió hold magyar föld konzerválódott mai napig; a család feje közel háromszázezer holdon gazdálkodik a trianoni Magyarországon is; időnként olvasom, hogy jótékonsági akciókra néhány vagon fát és lisztet adott; de soha nem olvastam még, hogy egy magyar tudós kutató-utrá küldött volna külföldre, magyar író munkához segített volna, nem olvastam pályadíjakról, melyeket kitűzött, s igaz, nem olvastam arról sem, hogy a bárban pezsgős üveget vágott volna a szaxofonos fejéhez. Majdnem azt mondtam: kár, hogy nem vágott... Félek a szolid, a közönyös gróftól. A gróf, akinek ez az ország mindent megadott, amit adni képes, s talán annál is többet, alakítson Akadémiát, vagy ha erre képtelen, fényűzzön, ahogy csak bírja a szufflaja. Társadalmi berendezésünk ezer éven át elbirta a „privilegizált, dölyfős” gróftól, de nem bírja el a közönyös gróftól. A magyar Kánaán elbirta grófjait minden minőségben, elbirta őket, ha zsenik voltak, s el, ha oligar-

chák voltak, elbirta spleenjeiket és tékozlásaikat, elbirta politikai és diplomáciai dilettantizmusukat, időnként fellobbanó közgazdasági ambícióikat is elbirta, mert ez a föld sokat bír. De a közönyös, degoutált, zsebrevágott kézzel szolidan várakozó és szemlélődő gróftól nem bírja el.

Ezt a közönyös gróftól kérjük, olvassa el figyelmesen néhai Károlyi József gróf végrendeletét. Ez a gróf — erre tanít élete, s annak szerény szavakkal írásba foglalt summája, végrendelete — nagy ur volt, a szó igazi értelmében. „Saját anyagi és gazdasági ügyeinek vezetése nem lehet kizárólagos foglalkozása flamnak” — írja a végrendelet —, „Széchenyi István szellemében és hagyományai szerint közügyekkel is kell foglalkoznia...” Az írás hangja alázatos és tiszteletteljes. Ez az ember keresztény volt, s a halálra úgy készült, olyan megengesztelten, annyi erővel és alázattal, s ugyanakkor annyi méltósággal és öntudattal, mint egy középkori kereszties lovag. Ritkán olvastam írásban-gyakorlatlan embertől fogalmazást, mely ilyen tökéletesen, pátoz, félelem és mesterkéltég nélkül adná vissza egy lélek magatartását. „Testvérbátyámra, Károlyi Mihályra is testvéri szeretettel gondolok vissza... Nem érzem hivatva magam, hogy az ő cselekedeteinek bírójá legyek... Ha igazságtalanul ítélektem volna felette magamban, bocsássa ezt meg nekem — ennek oka csak az lehetett, hogy jobban féltettem hazámat, mintsem hogy őt szerettem, s midőn ezen két érzem egymással szembe került, sok keserű órát éltem én keresztül... És: „Fiam a Károlyi Mihálytól elkobzott vagyont sohase tekintse sajátjának... Kötelességévé teszem, hogy ezen vagyon kamataiból Károlyi Ádám részére évről-évre biztosítsam...” Irtai ezt ezerkilencszázhuszonkettőben.

Volt egy fajta magyar nagyur, akit nem a címe avatott arisztokratává; s aki e sorokat írta, ehhez a fajtahoz tartozott. A nemzedék kiveszőben van. Ez a fajta tudta még, hogy a „haza” nem szinonimája a „hitbizomány”-nak... Akik helyükbe lépnek, olvasgassák, ha már mást nem olvasnak, a családi archivban néhanapján ennek a kipusztuló emberfajának végrendeletét.

Esterházy Pál herceg az ország legnagyobb adófizetője

Érdekes nevek a virilisták listájában

Az országban most folyik mindenütt a legtöbb adófizetők névsorának összeállítása. A nyilvánosságra kerülő listákból érdekes módon állapítható meg, hogy miképpen toldták el a jóvedelmek. Érdekes jelenség, hogy még mindig előtérben vannak a szabad foglalkozású pályán működő polgárok. Borsod-, Gömör vármegyében az első kuriában az első husz legtöbb adót fizetők között a földbirtokosok szerepelnek; jórészt, még pedig a következők sorrendben: Melczér Béla Sajóúrs 35.202 pengő adóalappal, Gorove László dr. Sály (16.734), Silbiger Gyula Mezőnyárad (14.139), vitéz Oláh Gyula Egerfarmos (13.617), Prónay Endre Borsodivánka (12.201), Dabasy-Halász Zsigmond Szirmabessenyő (11.038), Mocsáry Lajos Andornak (10.347), Vladár Ervin dr. Bánfalva (10.233). A második kuriában Vörösmarty György, vitéz Suba Pál plébános, Knöppler Sándor kereskedő, Kun József egyetemi tanár, Seress István dr. ügyvéd, Szabó Dániel református lelkész, Mauritz Árpád református lelkész, Surányi Dániel, Petrik Lajos és Váczy József dr. vezetnek.

Békés megyében a legnagyobb adóalapja Szalay Gyulának van 9898 pengővel. Beliczey Géza volt képviselő földbirtokos már a hetedik helyen van, Szeberényi János dr. lelkész 1961 pengővel a huszadik.

Kecskeméten a legnagyobb adófizető Markó Imre ügyvéd 7012 pengő adóalap-pal, a második Héjjas Elek földbirtokos 6800, a harmadik Fritsz Imre ügyvéd 6165 pengővel, a tizenegyedik Horváth Mihály volt országgyűlési képviselő 2960 pengővel, a huszonnegyedik Héjjas István dr. földbirtokos 2200 pengővel, a negyvenedik Fáy István főispán 2134 pengővel, az ötvenedik

Szarvas András kórházi főorvos 1964 pengővel. Az első száz virilis között Kecskeméten tizenhét az ügyvéd, tizenhat a földbirtokos, tízenegyz az orvos és tizenhárom a kereskedő.

Szombathelyen a virilisták élén Eredics Ferenc ügyvéd áll 9864 pengővel, második Stadler Izidor dr. ügyvéd 9690 pengővel, harmadik özvegy Legáthy Gáborné 8800 pengővel, negyedik Mikes János gróf megyéspüspök 8763 pengővel, hatodik Wálder Gyula miniszteri tanácsos 8200 pengővel. Gróf Erdődy Sándor már csak 3900 pengővel szerepel, ő az egyetlen arisztokrata a püspökökön kívül Szombathely virilisei között.

Makón Szöllősy Jenő vezet 3400 pengővel, negyedik a listán Glatfelder Gyula csanádi megyéspüspök 2400 pengővel.

Kispesten Ferenczy Gábor dr. orvos 9200 pengővel vezet, őt követi Edelmán József nyugalmazott városi orvos 5419 pengővel. Herskovits József kereskedő megbízottági tag 2200 pengővel szerepel. Kispesten nagyrészt kereskedők, ügyvédek és orvosok vannak a virilisek között.

Sopronban a megyei virilisták sorát Esterházy Pál herceg nyitja meg 439.110 pengő adóval. A második Breyer István győri megyéspüspök 25.979 pengővel, az ötödik Széchenyi Bertalan gróf, a felsőház alelnöke 13.960 pengővel, a hetedik Simon Elemér főispán 10.662 pengővel, a tizenegyedik Weiss Fülöp, a Pesti Kereskedelmi Bank igazgatója 7807 pengővel.

A virilisták összeállítása a többi törvényhatóságban is most folyik és csak valamennyi névsor nyilvánosságra hozatala után állapítható meg, hogy milyen eltulodások következtek be az utóbbi években.

A francia és angol őszi női divat kiemelkedő újdonságai gyapjúkelme-, selyem- és bársonykülönlegességekben raktárunkra érkeztek.

A legmagasabb színvonalú ízléssel összeválogatott kelméinket, valamint az exkluzív magyar gyártmányú cikkeinket a korszerű követelményeknek megfelelő alacsony árak mellett árusítjuk.

BRAMMER ÖDÖN

női és férfi divatkelmek áruháza
IV., Petőfi Sándor ucca 20.

Mennyi villamosságot fogyaszt a világ?

A régi mondást, hogy: ahány nyelvet tudsz, annyi embert élsz, a világ országaira fordítva, így is lehetne variálni: amennyi villamos áramot fogyasztasz, annyi a kultúrád, annyi az ipari termelésed. Az áram fogyasztáshoz áramtermelés kell, s ez a hatalmas méretekben fejlődő külön iparág a mérték, mely az egyes országok munkateljesítményének nagyságát eléggé megbízhatóan mutatja. A világ villamos áramtermeléséről most készült el a legújabb statisztika; ime, a legérdekesebb adatok egyike a mai élethez:

	1932	1933
Am. Egy. Államok I.	—	—
Am. Egy. Államok II.	—	81.306
Németország	23.460	—
Nagy-Britannia	—	18.886
Kanada	—	17.553
Japán	15.951	—
Szovjet Unió	—	15.855
Franciaország	—	14.750
Olaszország	—	11.181
Norvégia	9.150	—
Svédország	—	5.350
Szajc	4.807	—
Belgium	—	3.902
Spanyolország	2.795	—
Csehszlovákia	2.653	—
Ausztrália	2.507	—
Ausztria	2.400	—
Németalföld	2.047	—
Lengyelország	—	1.888
Argentína	1.593	—
Mexikó	—	1.529
Finnország	1.479	—
Uj-Zéland	832	—
Saarvidék	808	—
Magyarország	687	—
Románia	544	—
Chile	—	313
Portugália	286	—
Holland-India	—	222
Ir Szabad Állam	167	—
Algír	166	—
Bulgária	—	128
Brit Maláj Áll.	144	119
Fülöp szigetek	109	113
Lettország	91	—

Az Egyesült Államok tételénél két szám-sor szerepel a kimutatásban. A II. jelzett sor a csak eladásra termelő vállalatok termelését mutatja.

Az áramtermelésüknek tulnyomó részét az Egyesült Államok, Németország, Nagy-britannia, Franciaország, Románia és Portugália hőerővel, Kanada, Japán, Olaszország, Finnország és Bulgária pedi vízierőkkel állítja elő.

A dohányzás kellemetlenségétől megszabadultam. Csak **SENATOR CELOFILTER**-t szívok!

Főúri palotában, külön kapubejárattal

háromszobás, hallos lakás

inaslakással, konyhával, fürdőszobával, öltözőszobával, étázzfűtással, mérsékelt bérért, Muzeum-negyedben, november 1-re kiadó. Érdeklődők forduljanak Reviczky-utca 4/c. Házfelügyelőhöz.